

Kajaanin kaupungin koulutusliikelaitos

TILINPÄÄTÖS 2019

Sisällys

1 Toimintakertomus	2
1.1 Liikelaitoksen johtajan katsaus	2
1.2 Liikelaitoksen hallinto	3
1.3 Taloudellinen kehitys.....	5
1.4 Olennaiset tapahtumat.....	6
1.5 Liikelaitoksen henkilöstö	6
1.6 Ympäristöasiat	7
1.7 Merkittävimmät riskit ja epävarmuustekijät sekä muut toiminnan kehittymiseen vaikuttavat seikat.....	7
2 Talousarvion toteutumisvertailu	8
2.1 Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen.....	8
2.2 Talousarvion toteumat, tuloslaskelma- ja investointiosa.....	14
3 Tilinpäätöslaskelmat	16
3.1 Tuloslaskelma	16
3.2 Rahoituslaskelma.....	17
3.3 Tase	19
3.4 Tilikauden tuloksen käsittely	20
4 Tilinpäätöksen liitetiedot	21
4.1 Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot	21
4.2 Tuloslaskelman liitetiedot	21
4.3 Taseen liitetiedot	22
4.4 Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot	25
4.5 Henkilöstöä koskevat liitetiedot	25
4.6 Toimeksiantojen pääomat	25
5 Kirjanpitokirjat ja tositelajit	26
6 Tilinpäätöksen allekirjoitus.....	27

1 Toimintakertomus

1.1 Liikelaitoksen johtajan katsaus

Kajaanin kaupungin koulutusliikelaitos on vastannut toisen asteen koulutuksesta seitsemän vuoden ajan. Liikelaitoksen oppilaitoksia ovat Kajaanin lukio ja Kainuun ammattiopisto. Vuodesta 2013 jatkuneet talouden ja toimintojen sopeuttamistoimet päättyivät vuoteen 2017, mutta suoritettujen toimenpiteiden seurauksia ja vaikutuksia on jouduttu työstämään ja käsittelemään monella tavalla vuosikymmenen viimeisinä vuosina.

Vuosi 2019 on kuitenkin ollut koulutusliikelaitoksen osalta monella tavalla eteenpäin katsomisen aikaa. Vuoden alkuun osui Eduskunnan sivistysvaliokunnan vierailu ja vuoden loppupuolelle opetusministerin vierailu. Vuoden aikana monet eri sidosryhmät ja koulutuksen järjestäjät ovat vierailleet liikelaitoksen molemmissa oppilaitoksissa. Koulutusliikelaitoksen esimiehet ja henkilöstö ovat tehneet laaja-alaista vaikuttamis- ja edunvalvontatyötä lukuisissa eri verkostoissa ja sidosryhmissä. Kansainvälinen toiminta on ollut monipuolista ja vaikuttavaa.

Ammatillisen koulutuksen ns. reformilainsäädäntö tuli voimaan vuoden 2018 alusta. Pitkän ja monivaiheisen valmisteluprosessin jälkeen varsinainen valmistautumisaika uuden ja valmiin lainsäädännön käyttöönottoon jäi varsin lyhyeksi. Ammatillisen koulutuksen henkilöstö on kuitenkin vienyt uusia toimintaperiaatteita sitoutuneesti ja vastuullisesti eteenpäin. Voidaan perustellusti sanoa, että reformilainsäädännön juuripuu on terve ja sen pohjalle on hyvä rakentaa ammatillisen koulutuksen opetuksellista ja ohjauksellista tulevaisuutta. Lukuisia kertoja on kuitenkin erilaisia ratkaisuja jouduttu yhdessä henkilöstön ja eri koulutuksen järjestäjien sekä sidosryhmien kanssa pohtimaan, jotta uusia toimintamalleja on saatu vietyä käytäntöön.

Liikelaitoksen menopohja on sopeutettu nykyistä tulopohjaa vastaavalle tasolle. Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmän ennakoimattomuus ja kilpailutilanne suhteessa muihin koulutuksen järjestäjiin tuo haasteita tulevaisuuden suunnitteluun. Ammatillisen koulutuksen rahoituksessa tuloksellisuuden osuus kasvaa vuonna 2020 ja nykytiedon valossa siihen varautumisessa on onnistuttu.

Opiskelija- ja väestöpohjan rapautuminen Kainuun ja Koillismaan alueella aiheuttaa kuitenkin lähes jatkuvia toimintojen ja talouden sopeuttamistoimia. Vastaavat haasteet koskettavat useita koulutuksen järjestäjiä Suomessa ja alueellinen kehitys on entisestään eriarvoistunut. Koulutuksen järjestäjän ydinosaamista on se, että kyetään sopeutumaan kulloiseenkin markkina- ja kysyntätilanteeseen. Toisaalta myös alueella on kyettävä näkemään entistäkin voimakkaammin toisen asteen koulutus yhtenä keskeisenä elinvoiman ja aluekehityksen välineenä.

Kajaanin kaupunki teetti Perlacon Oy:llä taloutensa tehostamiseksi ulkopuolisen selvityksen. Selvityksessä todettiin, että Kajaanin kaupunki on pystynyt toteuttamaan toisen asteen koulutuksen alle valtakunnan keskiarvokustannusten ja myös sen, että toimintansa laajuuteen suhteutettuna, koulutusliikelaitoksen hallinto ei ole ylimittaista suhteessa muihin vastaaviin koulutuksen järjestäjiin. Esimiestyöhön on kohdistunut paljon painetta henkilöstön ja opiskelijoiden taholta. Esimiehet ovat kamppailleet usein riittämättömyyden tunteen kanssa.

Henkilöstön työolobarometrikysely eli TOB-kysely toteutettiin syksyllä. Kyselyyn vastaajia oli yhteensä 233 ja vastausprosentti oli 70,8 %. Kyselyn vastausten keskiarvo oli 3,66, joka on parempi kuin edellisessä vuoden 2017 kyselyssä.

Nykyinen organisaatiomalli on ollut lähtökohtaisesti käytössä koko liikelaitoksen toiminta-ajan. Vuonna 2017 siihen tehtiin hieman päivitystä ja tuettiin samalla talouden sopeuttamistoimia ja kilpailulainsäädännön kautta toimintaan tulleita muutoksia. Organisaatiota tullaan tarkastelemaan seuraavan kerran keväällä 2020.

Koulutusliikelaitoksen kokoaikainen henkilöstömäärä oli vuoden lopussa 325 ja siinä oli kasvua edellisestä vuodesta 15 henkilön verran. Ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärät ovat myös kasvaneet kuluvana vuonna ns. jatkuvan haun ja kesäopintojen sekä laajentuneen oppisopimuskoulutuksen ansiosta. Kajaanin lukion opiskelijamäärä on pysynyt oletetuilla tasoilla.

Itseohjautuvuus on tämän ajan termiä. Sitä tarvitaan entistä enemmän kaikkialla ja aivan erityisesti työelämässä, mutta sitäkin on opeteltava ja harjoiteltava ennen ”syvään päähän hyppäämistä”. Opiskelijoista ja henkilöstöstä välittämiseen ja huolehtimiseen perustuvassa oppilaitoskulttuurissa on osattava johtaa ja arvioida itseohjautuvuuden etenemistä ja hyödyntämistä. Itseohjautuvuus on hyvä renki, mutta huono isäntä.

Lukiokoulutus on vakiinnuttanut taloutensa jo kolmena edellisenä vuonna saavutetulle vakaalle tasolle. Talouden tervehdyttämiseen ovat vaikuttaneet erityisesti kohtuullisen hyvä hakijatilanne, vähäinen keskeyttämisten määrä, henkilöstön eläköitymiset ja kurssitarjottimen sopeuttaminen sekä kiinteistömenojen jakaminen KAO:n liiketalouden koulutuksen kanssa.

Kajaanin kaupungin lukiokoulutuksen historian kirjoittaminen jatkui toimintavuoden aikana professori Reijo Heikkisen toimesta. Teoksen on määrä valmistua vuonna 2020. Valtakunnalliseen lukiouudistukseen ja uusiin opetussuunnitelmiin on Kajaanin lukiossa varauduttu hyvin ja vastuullisesti.

Vuorikatu 2 kiinteistön peruskorjaus- ja uudisrakentaminen käynnistyivät toimintavuoden aikana. Rakennushankkeen etenemistä vauhditti koulutusliikelaitoksen johtokunnan tekemä päätös kehittämisrahaston käyttämisestä investoinnin toteuttamiseen. Vuorikadun ratkaisulla mahdollistettiin Timperin alueen heikkokuntoisista tiloista luopuminen.

Edukai Oy jatkoi itsenäistä, yhtiömuotoista toimintaansa Kainuun ammattiopiston rinnalla ei-tutkintotavoitteisen, markkinoilla toteutettavan koulutuksen järjestäjänä. Kilpailutilanne markkinoilla on entisestään koventunut ja opiskelijahankinta vaikeutunut. Uusi toimitusjohtaja aloitti työnsä elokuussa ja tilinpäätös päättyi ylijäämäiseksi.

Vuokatin urheiluopiston ylläpitäjänä toimii Vuokatin säätiö ja sen hallitus esitti keväällä 2018 opetus- ja kulttuuriministeriölle säätiön ammatillisten tutkintojen ja koulutuksen järjestämisluvan siirtämistä Kajaanin kaupungin alle. Kajaanin kaupungin koulutusliikelaitos oli keskinäisissä neuvotteluissa luvannut säilyttää vähintäänkin nykyisen laajuisen koulutusvolyymin Vuokatin urheiluopiston toimintaympäristössä. Loppuvuodesta 2018 asialle saatiin myönteinen päätös opetus- ja kulttuuriministeriöstä.

Koulutuksen järjestäjä vaihtui vuoden alusta, mutta käytännössä Vuokatin säätiö vastasi opetustoiminnan vastuista heinäkuun loppuun asti. Syyslukukaudesta alkaen Kainuun ammattiopiston hyvinvointiala on ollut vastuussa liikunta-alan koulutuksista Vuokatissa. Henkilöstön siirrot työnantajien kesken onnistuivat hyvin ja opiskelijarajapinnassa järjestäjä vaihtui varsin huomaamattomasti. Taloudellisista vastuista ja velvoitteista käytiin pitkät ja vaativat neuvottelut, mutta lopulta niistäkin päästiin sopimukseen. Liikunta-alan koulutusta toteutetaan jatkossa tiiviissä yhteistyössä Vuokatin urheiluopiston kanssa. Tarve- ja kysyntätilanteessa koulutusliikelaitoksella on mahdollisuuksia kasvattaa Vuokatissa, Sotkamossa toteutettavaa koulutustoimintaa.

Kuntalain mukainen hallintosääntö on toiminut hyvin ja sen avulla johtokunta on toteuttanut onnistuneesti johtamis- ja valvontatehtävänsä. Johtokunta on katsonut vastuullisesti ja laaja-alaisesti tulevaisuuteen. Toimintavuoden aikana on oltu tiiviissä keskusteluyhteydessä Kajaanin ammattikorkeakoulu Oy:n kanssa.

Kainuun ammattiopiston opetushenkilöstö siirtyi vuoden alusta uuteen vuosityöaikajärjestelmään. Valmisteluprosessi oli suoritettu hyvässä yhteistyössä opetushenkilöstön edustajien kanssa ja erityisesti tiedottaminen sai kiitosta henkilöstöltä. Ensimmäinen vuosi uudessa työaika- ja palkkausjärjestelmässä on ollut opettelua puolin ja toisin. Valtakunnallisesti kunnallisten koulutuksen järjestäjien tulee tehdä tiivistä yhteistyötä keskenään ja Kuntatyönantajan kanssa, jotta sopimuksen tulokset olisivat kaikkialla yhdenmukaisia.

Uudessa koulutusliikelaitoksen strategiassa pyrimme vastaamaan tulevaisuuden haasteisiin. Kajaanin kaupungin koulutusliikelaitos on innostuksen ja kestävä kehityksen lähde. Innostumme yhdessä ja pyrimme kaikessa toiminnassamme huomioimaan kestävä kehityksen, huolehtien esim. opiskelijoiden ja henkilöstön hyvinvoinnista ja jaksamisesta kestävällä tavalla.

Strategia nostaa esille erityisesti kolme arvoa: Hyvät tavat sekä yhteisöllisyyden ja yksilöllisyyden, jotka eivät ole toisiaan poissulkevia. Samaan aikaan olemme yhteisöllisiä ja tarjoamme opiskelijoille yksilöllisiä opintopolkuja. Strategisia tavoitteita ovat Ihmisläheinen organisaatio ja johtaminen, pedagogiikan uudistaminen, työelämä- ja korkeakouluyhteistyön vahvistaminen sekä itseohjautuvuuden ja vuorovaikutustaitojen tukeminen. Jatkossa keskiössä on entistä enemmän välittäminen ja huolehtiminen, opiskelijan kohtaaminen sekä ohjauksen ja opetuksen antaminen.

Henkilöstö on suorittanut tehtävänsä vastuullisesti ja yhdessä opiskelijoiden kanssa on pystytty edelleen rakentamaan tulevaisuuteen katsovaa toiminta- ja työskentelymallia. Kuusamon kaupungin sitoutuminen ja tuki KAO:n Kuusamon toimipaikan osalta on ollut esimerkillistä.

Liikelaitoksen seitsemäs toimintavuosi onnistui kauttaaltaan hyvin ja tältä perustalta voidaan jatkaa uudelle vuosikymmenelle. Haluan kiittää koko liikelaitoksen henkilöstöä ja opiskelijoita hyvästä ja vastuullisesta työstä vuonna 2019.

1.2 Liikelaitoksen hallinto

Kajaanin kaupungin ylläpitämä koulutusliikelaitos on aloittanut toimintansa vuonna 2013. Koulutusliikelaitos järjestää toisen asteen lukiokoulutusta (Kajaanin lukio) ja ammatillista koulutusta (Kainuun ammattiopisto). Lukiokoulutuksella on toimipaikka Kajaanissa ja ammatillisella koulutuksella Kajaanissa, Kuusamossa, Vantaalla ja 1.8.2019 alkaen Vuokatissa, Vuokatin säätiön ammatillisen koulutuksen järjestämisluvan siirryttyä Kajaanin kaupungille.

Kajaanin kaupungin koulutusliikelaitos

Kajaanin kaupungin koulutusliikelaitoksen toimintaa säätelevät lukiokoulutuksesta ja ammatillisesta koulutuksesta annetut lait ja asetukset sekä muut ammatillista ja lukio-opetusta koskevat säädökset ja määräykset, Kajaanin kaupungin hallintosääntö ja koulutusliikelaitoksen johtokunnan delegointipäätös.

Liikelaitoksella on oma johtokunta, jonka kautta kaupunki toteuttaa omistajaohjaustaan. Johtokunnassa on edustajat myös Kuusamosta, Kuhmosta/Suomussalmelta. Liikelaitoksen johdon muodostavat johtokunta, liikelaitoksen johtaja ja tulosalueiden johtajat/rehtorit, (lukio ja ammatillinen koulutus). Liikelaitoksen tulosalueet ovat ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen tulosalueet. Liikelaitoksen sisällä toimii kaksi oppilaitosta: Kajaanin lukio ja Kainuun ammattiopisto ja lisäksi erillisenä yksikkönä, kilpailuneutraalilla tavalla toimii kaupungin omistama liikelaitoksen tytäryhtiö Edukai Oy.

Vaalikauden 2017–2019 johtokunnan jäsenet

Kajaanin kaupunginhallituksen päätös § 169 15.8.2017

Varsinaiset jäsenet	Varajäsenet
Pauli Pyykkönen, pj. (Kajaani)	Tommi Anttalainen (Kajaani)
Erkki Hämäläinen, varapj. (Kuusamo)	Tomi Meriläinen (Kuusamo)
Susanna Määttä (Kajaani)	Kaisa Hujanen (Kuusamo)
Risto Haverinen (Kajaani)	Kari Saukkonen (Kajaani)
Ella Kiljunen (Kajaani)	Tiina Heikkinen (Kajaani)
Esa Niiranen (Kajaani)	Karl Kunnas (Kajaani)
Olga Alanne, (Kajaani)	Eila Aavakare (Kajaani)
Mervi Tornberg-Karjalainen (Kuusamo)	Pauli Miettinen (Kuusamo)
Pekka Heikkinen (Kuhmo)	Tuovi Kemppainen (Suomussalmi)
Kahl Helena, henkilöstön edustaja	Piipponen Eira
Helena Ohtonen, kh:n edustaja	

Kajaanin kaupunginhallituksen päätöksellä § 149 13.8.2019 aloitti toimintansa uusi johtokunta.

Vaalikauden 2019–2021 johtokunnan jäsenet

Varsinaiset jäsenet	Varajäsenet
Pauli Pyykkönen, pj. (Kajaani)	Tommi Anttalainen (Kajaani)
Erkki Hämäläinen, varapj. (Kuusamo)	Tomi Meriläinen (Kuusamo)
Noora Kyllönen (Kajaani)	Susanna Määttä (Kajaani)
Eero Suutari (Kajaani)	Kari Saukkonen (Kajaani)
Ella Kiljunen (Kajaani)	Tiina Heikkinen (Kajaani)
Esa Niiranen (Kajaani)	Karl Kunnas (Kajaani)
Olga Alanne, (Kajaani)	Eila Aavakare (Kajaani)
Mervi Tornberg-Karjalainen (Kuusamo)	Pauli Miettinen (Kuusamo)
Tuovi Kempainen (Suomussalmi)	Pekka Heikkinen (Kuhmo)
Minna Keränen, henkilöstön edustaja	Piipponen Eira
Helena Ohtonen, kh:n edustaja	

1.3 Taloudellinen kehitys

Talouden osalta vuosi 2019 oli vaiherikas ja sisälsi useita sellaisia tekijöitä, joiden vuoksi vuoden 2019 talousluvut eivät suoraan ole verrannollisia edellisiin vuosiin. Suurimmat yksittäiset tekijät, jotka ovat vaikuttaneet liikelaitoksen vuoden 2019 talouden toteumaan, olivat opetushenkilökunnan vuosityöaikaan siirtyminen, liikunta-alan koulutusten aloittaminen Vuokatissa sekä Kao Kuusamon toimipisteen opiskelijatyönä rakentamien Kivikirveentien rivitalojen (2 kpl) myyminen jouluna 2019. Rivitaloista ensimmäinen on aloitettu rakentamaan jo vuonna 2008 ja on ollut sieltä saakka koulutusliikelaitoksen taseessa keskeneräisissä vaihto-omaisuuksissa. Toinen talo valmistui kaupantekohetkellä.

Ammatillisen reformin tuoma rahoitusmuutos oli vuonna 2019 voimassa toista vuotta ja ammatillisen koulutuksen rahoitus jakautui samoilla prosenteilla perus- ja suoritusrahoitukseen kuten edellisenäkin vuonna (95/5 %). Ammatillisessa koulutuksessa opiskelijavuosien (ov) kertymä kasvoi vuoden 2019 osalta edelliseen vuoteen verrattuna ja kertymä ylitti OKM asettaman vuoden 2019 tavoitteellisen opiskelijavuosimäärän 2734 (josta työvoimakoulutuksen osuus 113 ov). Vuoden 2019 opiskelijavuosikertymä kokonaisuutena oli 2818 ov, josta työvoimakoulutusta oli 123 ov.

Kao haki ja sai syksyllä toisen lisätalousarvion perusteella haettavaa ja opetukseen kohdistettavaa valtionosuusrahoitusta 310 000 €. Liikelaitoksen valtionosuudet olivat yhteensä 28,9 M €, josta Kaon osuus oli 25,6 M € ja lukion 3,3 M €. Koko liikevaihto oli 31,8 M €, kasvua edellisvuoteen verrattuna 5 %. Liikevaihdon kasvu johtuu toiminnan laajenemisesta Vuokattiin sekä oppilastöiden myynnin suuresta kasvusta, joka sisältyy liikevaihtoon ja johon on kirjattu tuloksi Kuusamon Kivikirveentien rivitalojen myynti 1,3 M €. Liiketoiminnan muut tuotot jäivät budjetoitua pienemmäksi, mutta kasvoivat edellisestä vuodesta 16 %.

Kulujen osalta materiaalien ja palveluiden toteuma näyttää kasvaneen edelliseen vuoteen verrattuna 28 %. Toteuma sisältää Kuusamon rivitalojen rakentamiskustannukset 1,3 M €, mitkä on kirjattu kuluksi rakennustarvikkeisiin kaupan yhteydessä. Palveluiden ostoissa kustannusten kasvuna näkyvät Vuorikadun siiven purkamiskustannukset sekä Vimpelinlaaksossa toteutetut pienemmät tilojen korjaukset sekä Vuokatin kampuksen toiminnan aloittaminen. Näin ollen materiaalien ja palveluiden toteumaa ei suoraan voida verrata edelliseen vuoteen.

Kaon opetushenkilökunnan siirtymisellä vuosityöaikaan on ollut merkittävä vaikutus henkilöstömenoihin. Vuosityöaikaan siirryttäessä vuonna 2018 KAOssa arvioitiin opettajien palkkakustannusten nousevan noin 7 %. Koko KAO:n osalta opettajien vuoden 2019 kokonaispalkkakustannukset ovat nousseet noin 6,9 % edelliseen vuoteen verrattuna. Laskelmassa mukana ovat kaikki opettajat, myös ne, jotka ovat tulleet uusina taloon vuoden 2019 aikana. Vertailussa olivat mukana myös ne, jotka eivät ole enää olleet töissä KAOssa vuonna 2019. Vuosina 2018 ja 2019 tehdyt palkankorotukset huomioiden voidaan arvioida, että koko KAO:n osalta vuosityöajan vaikutus ammatillisen opetuksen palkkakustannuksiin on noin +5,5 %. Palkkakustannusten nousuissa ja laskuissa on KAO:n sisällä yksikkökohtaisia eroja.

Opetushenkilökunnan siirtymisellä vuosityöaikaan oli merkittävä vaikutus myös liikelaitoksen lomapalkkavaraukseen, mikä huomioitiin tulosennusteissa jo alkuvuodesta. Liikelaitoksen taseessa ollut lomapalkkavelka pieneni lopulta yhteensä 392 411 €. Tällä on tilinpäätöksessä tulosta parantava vaikutus, eli tuloslaskelmassa henkilöstökulut näyttävät vastaavaa summaa pienemmältä. Henkilöstökulujen suhde liikevaihtoon on tilinpäätöstietojen mukaan 55,1 % kun se ilman lomapalkkavelan

vaikutusta olisi 56,2 %. Mikäli eliminoimme toteumista kaksi suurinta satunnaista erää, eli lomapalkkavelan muutoksen henkilöstökuluista sekä Kuusamon rivitalojen myynnin liikevaihdosta, olisi henkilöstökulujen suhde liikevaihtoon ollut 58,7 %.

Tieto liikunta-alan koulutuksen siirtymisestä KAOlle tuli vuonna 2018 niin myöhään, ettei sitä oltu ehditty huomioimaan vuoden 2019 talousarviossa. Viime vuonna tehtiinkin koulutusliikelaitoksen ensimmäinen talousarviomuutos, joka koski Vuokatin toimipisteen aloitusta sekä Vuorikadun perus- ja uudisrakennusinvestointia. Päätös käyttää liikelaitoksen kehittämisrahastoa rakennusinvestointiin oli sinällään myös poikkeuksellinen, koska liikelaitos toimii kaikissa muissa toimitiloissaan vuokralaisena. Nyt toteutettava Vuorikadun uudisrakennus kirjataan liikelaitoksen omaisuudeksi.

Liikelaitoksen tulosta on seurattu keväällä kahden kuukauden välein ja kesän jälkeen kuukausittain. Tuloksen kannalta vuosi oli liikelaitoksen historiassa poikkeuksellinen. Aikaisemmin liikelaitoksen tulos on ollut jo keväällä positiivinen ja parantunut yhä loppu vuotta kohti. Vuonna 2019 liikelaitoksen kokonaistulos oli tappiollinen kuitenkin loppu vuoteen saakka. Vuoden aikana tulosta ovat heikentäneet aikaisemmin mainitut useat budjetoimittomat suuret kuluerät, kuten Vuorikadun rakennusten purkamiskustannukset sekä Vimpelinlaakson kampusalueella auto- ja rakennusalojen tekemät pienemmät remontit. Lukion talouteen ei viime vuonna kohdistunut muuttujia ja tulos oli tasainen pitkin vuotta. Lukion tulos kuluneena vuonna oli 8 500 euroa alijäämäinen.

Näiden muuttujien valossa koulutusliikelaitoksen 418 000 euron ylijäämäisen tuloksen voidaan todeta olevan kohtuullisen hyvä.

1.4. Olennaiset tapahtumat

Koulutusliikelaitoksen olennaisimmat tapahtumat vuonna 2019 lyhyesti:

- Kaon opetushenkilökunnan siirtyminen vuosityöaikajärjestelmään.
- Koulutusliikelaitoksen strategian uudistaminen.
- Jatkuvan haun ja oppisopimuskoulutuksen suosion myötä Kaon kasvanut opiskelijamäärä. Tällä on ollut vaikutus myös henkilöstömäärän kasvuun.
- Liikunta-alan koulutusten aloittaminen ja Vuokatin toimipisteen siirtyminen Vuokatin säätiöltä Kaolle. Yhteistyö aloitettu Vuokatin urheilupuiston kanssa.
- Timperin toimitiloista luopuminen. Vuorikadun kiinteistön peruskorjaus- ja uudisrakentamisen hanke käynnistyivät. Hanke rahoitetaan koulutusliikelaitoksen kehittämisrahastosta.
- Opintien asuntoloiden peruskorjaushankkeen suunnittelu aloitettiin.
- Henkilöstön työolobarometrikysely toteutettiin, tulokset paremmat kuin edellisessä kyselyssä 2 vuotta sitten.
- Opetusministerin vierailu Kainuun ammattiopistolla ja Kajaanin lukiolla.
- Kajaanin kaupungin sopeuttamissuunnitelma.

1.5. Liikelaitoksen henkilöstö

Kajaanin koulutusliikelaitoksen henkilöstövahvuus oli vuonna 2019 yhteensä 292,5 (v.2018 279) HTV 2:a, jossa nousua edellisestä vuodesta 12,7.

Palvelussuhteiden määrä on vaihdellut kuukausittain, minimissään 307 henkilöä ja maksimissaan 337 henkilöä. Palvelussuhteiden määrä 31.12.2019 tilanteen mukaan oli 329 henkilöä (309 v. 2018). Kajaanin kaupungin koulutusliikelaitoksen koko henkilöstöstä työskenteli 31.12.2019 kokoaikaisessa palvelussuhteessa 300 henkilöä (91,2 %), osa-aikaisessa 16 (4,9 %), omasta pyynnöstä osa-aikaisena 2 henkilöä (0,6 %), osa-aika- ja työkyvyttömyyseläkkeellä 4 (1,2 %), osittain varhennetulla eläkkeellä 2 henkilöä (0,6 %), osittaisella hoitovapaalla 1 henkilö (0,3 %) ja sivutoimisessa palvelussuhteessa 4 henkilöä (1,2 %).

Palkkojen ja palkkioiden kokonaissumma oli 14,29 miljoonaa euroa (48 911 €/HTV 2) ja henkilöstökulut henkilösivukuluineen yhteensä 17,5 miljoonaa euroa (16,9 milj. euroa v. 2018). Henkilöstökulujen osuus liikevaihdosta oli 55,08 % (55,68 % v.2018). Opiskelijamäärää on pystytty vahvistamaan ja henkilöstömäärän kasvattamisella on turvattu opiskelijoille tarjottavaa opetus- ja ohjausresursseja. Vuoden aikana eläkkeelle siirtyi 8 henkilöä ja heidän tilalleen on palkattu uusia työntekijöitä. Vuokatin urheilupuiston fuusioitumisen kautta Kainuun ammattiopistoon siirtyi 1.8.2019 yhteensä 7 henkilöä. Opetuspalveluja on ostettu myös organisaation ulkopuolelta.

Kajaanin kaupungin koulutusliikelaitoksen koulutuspäiviä kertyi yhteensä 1014 kalenteripäivää (855 pv v. 2018). Osaamisen kehittämisen kokonaiskustannukset olivat 252 750 euroa, 0,79 % liikevaihdosta (180 727 e, 0,60 % v. 2018). Kainuun ammattiopistoa koskeva merkittävä koulutusinvestointi on ollut tiimioppimisen startti -valmennukset, joihin on osallistunut henkilöitä kaikilta koulutusaloilta. Lisäksi yksittäisiä henkilöitä on osallistunut tiimimestarivalmennuksiin. Kajaanin lukio on mukana Lukiuudistus Kainuussa -hankkeessa, jossa tavoitteena on tukea lukioiden henkilöstöä sekä auttaa uuden opetussuunnitelman mukaisen toimintamallin luomisessa. Hankkeessa toteutettiin syksyllä teemapäivät, johon osallistui koko lukion opetushenkilöstö. Asiantuntijaluennot ja teemapäivät jatkuvat kevään 2020. Lisäksi koulutusliikelaitoksen henkilöstö on osallistunut alakohtaisiin substanssikoulutuksiin. Henkilöstön omaehtoista koulutusta on tuettu kaupungin ohjeistuksen mukaisesti.

Kajaanin kaupungin koulutusliikelaitoksessa huolehditaan hyvin lakisääteisistä työhyvinvointi- ja työsuojelutoiminnasta sekä tuetaan omaehtoista työhyvinvointia monipuolisesti. Koulutus- liikelaitoksen sairauspoissaolotyöpäivien määrä vähentyi 1,1 työpäivällä/HTV (2019 7,0 tp/HTV; 2018: 8,1 tp/HTV; 2017: 8,86 tp/HTV). Työhyvinvointia on tuettu lähinnä henkilöstökerhon toimintojen avulla sekä liikunta- ja kulttuurietu ePassilla. Henkilöstöllä on mahdollisuus käyttää myös työnantajan liikuntatiloja harrastus- ja virkistyskäyttöön. Koulutusliikelaitoksessa tehdään jatkuvaa yhteistyötä työterveyshuollon kanssa sairauspoissaolojen ennaltaehkäisevien toimien kehittämiseksi. Hiusalan, musiikkialan ja liiketoiminnan alalla henkilöstölle on järjestetty työhyvinvointivalmennusta.

Henkilötyövuosi HTV 2 lasketaan palkallisten palveluksessa oloapäivien lukumäärä kalenteripäivinä/365 suhteutettuna ko. ajanjaksoon (vähennetty palkattomat poissaolot viikkotyöajan mukaan.)

Palvelussuhde = yksi työntekijä (hlö)

1.6. Ympäristöasiat

Koulutusliikelaitos uudisti strategiansa osana Kajaanin kaupungin strategiaa "Luontokaupunki Kajaani-kasvun kärjessä". Strategiatyössä nousi vahvasti esiin kestävä kehityksen näkökulma, mikä pitää sisällään myös kulttuurisen ja sosiaalisen kestävä kehityksen eli hyvinvoinnin ja jaksamisen.

Uuden strategian mukainen visio 2025 "Innostuksen ja kestävä kehityksen lähde":

Innostumme yhdessä. Pyrimme toiminnallamme herättämään innostusta. Innostusta ei voi opettaa, mutta se voi tarttua. Toimimme kaikessa kestävällä tavalla, huolehtien opiskelijoiden ja henkilöstön hyvinvoinnista. Huomioimme toiminnassa kestävä kehityksen kaikilla osa-alueilla: opetuksessa, toimintakulttuurissa ja johtamisessa. Olemme jatkossakin kestävä kehityksen sertifioitu oppilaitos.

1.7. Merkittävimmät riskit ja epävarmuustekijät sekä muut toiminnan kehittymiseen vaikuttavat seikat

Koulutusliikelaitoksen kannalta merkittävimmät riskit ja epävarmuustekijät on kirjattu erilliseen riskitaulukkoon. Tässä merkittävimmät riskit lyhyesti:

Ammatillisen koulutuksen kelluva rahoitusjärjestelmä

Opiskelijamäärät

Henkilöstöriskit

2 Talousarvion toteutumisvertailu

2.1 Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Palvelulinjaukset

Palvelulinjaus	Toteutunut 2019	Tila
Visio: Koulutusliikelaitos–kasvun ja innostuksen veturi	Ammatillisen koulutuksen osalta opiskelijamäärä on kasvanut ja Kajaanin lukio on pysynyt vetovoimaisena.	Toteutuu
Palvelulupauksemme on, että kaikki opiskelijamme työllistyvät ja menestyvät elämässä.	Työvoimapulan vuoksi opiskelijat työllistyvät valmistumisen jälkeen hyvin.	Toteutuu
Arvolupauksemme asiakkaillemme: Innostus, rohkeus, avoimuus; valintasi joustavuus; arvostaen ohjaamme, tulevan polkusi turvaamme; ahkeran tekijän takaamme; yhdessä huomisen rakennamme.	Ammatillisen koulutuksen reformi on mahdollistanut erilaisia yksilöllisiä oppimispolkuja. Reformin haltuunotto on kuitenkin yhä kesken.	Toteutuu osittain
Päämäärämme: tunnemme asiakkaamme ja tarjoamme aktiivisesti ratkaisuja osaamistarpeisiin asiakasta arvostaen, henkilöstömme on sitoutunut huolehtimaan kysyntää vastaavasta osaamisensa ajantasaisuudesta, esimiestyömme on vastuullista, avointa ja uudistavaa, olemme globaali toimija, vahva taloutemme aktivoi kehittämistä ja kasvua, hyödynnämme käyttäjälähtöistä teknologiaa.	Tavoitteet ovat toteutuneet osittain, mutta reformin tuomat muutokset ovat edelleen osittain sisäistämättä. Lisäksi esimiestyöhön ja henkilökunnan osaamiseen on panostettava enemmän.	Toteutuu osittain
Positiivinen mielikuva viihtyisästä ja sujuvien palvelujen Kajaanista sisältyy visioomme Kajaanin kaupungin koulutusliikelaitoksesta kasvun ja innostuksen veturina. Arvolupauksemme, jonka tulee läpäistä kaikki toimintamme, sisältää jo itsessään positiivisen mielikuvan ja vahvistaa vetovoimaisuuttamme.	Oppilasmäärät ovat kasvaneet liikelaitoksen kummassakin yksikössä.	Toteutuu
Palvelulupauksessamme kiteytyy olemassaolomme oikeutus ja tehtävämme varmistaa osaltamme osaavan työvoiman saatavuus ja sitä kautta auttaa yritysten kasvua. Sitä tukee oman osaamisen ylläpitoon sitoutunut henkilöstömme.	Toteutuu osittain.	Toteutuu osittain
Taloutemme on vahva ja sijoitamme asiakaslähtöisten palvelujen järjestämiseen ja palvelujen tuotannon kehittämiseen.	Toteutui osittain. Opiskelijat ja työelämä ovat liikelaitoksen todellisia asiakkaita ja palvelut on saatava heidän mukaisiksi. Liikelaitoksen omien prosessien kuvaaminen on alkanut vuoden 2019 lopulla.	Toteutuu osittain
Koulutuksen saavutettavuutta parannamme esimiesten uudistumista tukevalla työtavalla pyrkiä olemaan osa globaalia toimintaympäristöä. Käytämme sekä ulkoisen että sisäisen asiakkaan näkökulmasta nykyaikaisinta, käyttöön soveltuvinta ja käytettävyydeltään parasta teknologiaa, tarvittaessa asiakkaan omia laitteita.	Toteutui osittain.	Toteutuu osittain

Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet

Raportointivastuussa liikelaitoksen johtaja

Sitova tavoite	Tavoite 2019	Toteutunut 2019	Tila
Tuottovaatimus	Peruspääoman korko	1 500 €	Toteutuu
Tilikauden ylijäämä	250 000	417 793 €	Toteutuu

Toiminnalliset tavoitteet**Hyvää elämää älykkäässä kaupungissa**

Toiminnallinen tavoite	Mittari	Tavoite 2019	Toteutunut 2019	Tila
Koulutusliikelaitos on vahva toisen asteen toimija Kajaanissa Kainuussa ja Koillismaalla.	Oppilaitoksen hakijamäärä (yhteishaun 1. sijaiset hakijat ja jatkuvan haun hakijamäärä vuosittain)	Yhteishaun tavoite: 550 529 (2018) Jatkuvahaku (ensimmäiset luvut saadaan 2018 aikana) Jatkuvassa haussa hakemuksia 1726 kpl vuonna 2018	522 yhteishaussa 1817 jatkuvassa haussa	Toteutuu osittain
Koulutusliikelaitoksen koulutustarjonta on monipuolista ja vetovoimaista ja sillä vastataan alueen tarpeisiin.	Lukion hakijamäärä	180 174 (2018)	189	Toteutuu
Koulutusliikelaitos on aktiivisesti mukana aluekehittämisessä.	Alueellisten ESR-hankkeiden määrä Kainuun maakunnassa (eurot)	1,2 milj. euroa	809 090 €	Ei toteudu
Koulutusliikelaitos hyödyntää käyttäjälähtöistä teknologiaa.	Amis-opiskelijakyselyn päättökysely kohta 6. Opetustilat, välineet, työpaikat, digitaaliset ja muut oppimisympäristöt edistävät oppimistani	> 4	4,2	Toteutuu
Teknologiaa käytetään ja hyödynnetään aktiivisesti koulutusliikelaitoksen toiminnassa (mm. opetus- ja ohjaustyössä, kehittämishankkeissa)	Työolobarometri-kysymykset henkilöstölle (suhteessa teknologian käyttöön)	> 4	4,1	Toteutuu

Resurssiviisautta luontokaupungissa

Koulutusliikelaitos toimii kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti. Olemme kestävän kehityksen sertifioitu koulutusliikelaitos (OKKA-säätiö).	Kaikkien yksiköiden sertifiointi ja niiden päivittäminen	Vuosittainen itsearviointi ja lukiolle on saatu OKKA-sertifikaatti	Itsearviointit tehty, mutta lukiolla ei ole sertifikaattia.	Toteutuu osittain
Koulutusliikelaitos käyttää tiloja tarkoituksenmukaisesti ja tehokkaasti. Kaikki tilamme ovat tehokkaassa käytössä. Opetuksen porrastaminen tarvittaessa eri vuoroihin ja iltä-, viikonloppu ja kesäajan hyödyntäminen entistä paremmin.	Tilojen määrä ja käyttöaste	Timperin toimitiloista luopuminen 6 500 m ² (KLL tilat 2018: 67 000 m ²)	Timperin tiloista on luovuttu 31.12.2019.	Toteutuu

Tulevaisuus nuorissa

Koulutusliikelaitos on opiskelijamyönteinen oppilaitos. Opiskelijamme viihtyvät oppilaitoksessa ja ovat tyytyväisiä opiskeluunsa.	Amis-opiskelijakysely, kohdat 19. ja 31. Suositteletko oppilaitosta? (1-10)	> 9	8,4	Ei toteudu
	Lukion opiskelijakysely (tulo- ja päättökysely) Voin suositella Kajaanin lukiota muille	> 4,2 4,1 (2018)	4,5	Toteutuu
	Opintojen keskeyttäminen KAOssa	< 7 %	11,8 % katsottu eronneeksi	Ei toteudu
	Opintojen keskeyttäminen lukiossa	≤ 2,0 %	2,0 %	Toteutuu
Koulutusliikelaitoksen oppimisympäristöt edistävät oppimista, terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia. Opiskeluympäristö on turvallinen ja oppimista edistävä.	Amis-opiskelijakysely, kohdat 14, 15, 23 ja 24. Turvallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo ja kiusaaminen	> 4,0	4,3 Kysymykset: Aloituskysely 14, 16 Päättökysely 23, 25 Kysymyksiin kiusaamisesta: 16 ja 25 vastaus vain, jos kokenut tai havainnut kiusaamista.	Toteutuu

	Lukion opiskelijakyselyt (tulo- ja päättökysely)	≥ 4,5 ka 4,5 (2018)	4,4	Ei toteudu
Koulutusliikelaitoksen opiskelijoiden terveyttä ja hyvinvointia edistetään liikkuvan opiskelun toimintamallilla.	Kaikki yksiköt ovat mukana liikkuva opiskelu ohjelmassa	Yksiköiden toiminta on aktiivista	Kaikki yksiköt eivät ole mukana.	Toteutuu osittain

Osaajista elinvoimaa

Koulutusliikelaitos edistää alueen elinvoimaa ja osaamisen kehittämistä. Koulutustarjontamme on laaja-alaista ja se palvelee aluetta ja yksittäistä asiakasta.	Suoritettujen tutkintojen ja tutkinnon osien määrä (lukumäärä)	≥ 2018 1 526 tutkintoa ja tutkinnon osaa tai osia (2018) 1 126 tutkintoa (2017)	1 397 tutkintoa ja tutkinnon osaa	Ei toteudu
	Ulkopuolisten oppisopimusten määrä	> 2018 Yhteistyöyrityksiä 369 (2018) Yhteistyöyrityksiä 188 (2017)	532	Toteutuu
Koulutusliikelaitoksessa opiskelijat työllistyvät tai menestyvät elämässä. Toimintamme tähtää siihen, että opiskelijat työllistyvät opintojen päätyttyä tai jatkavat opintojaan	Amis-opiskelijakysely, päättökysely kohta 6. Arvio tulevasta tilanteesta koulutuksen jälkeen, töissä, opiskelija, työtön jne.	Töissä, jatko-opinnoissa tai armeijassa 80 %	91,3 % arvioi olevansa töissä, yrittäjä, opiskelija tai varusmies, siviilipalveluksessa tai vanhempainvapaalla. 8,7 % arvioi olevansa työtön	Toteutuu
	Lukion opiskelijoiden töihin, jatko-opintoihin tai armeijaan sijoittuminen (tilasto-keskuksen tiedot)	90 % 82 % (2016)	79 % (2017)	Ei toteudu

Riskienhallinta

Riski	Kuvaus	Toteutunut 2019
Strategiset riskit	Henkilöriskit ovat kasvaneet (opettajat: osaajien saatavuus) Osaaminen yksittäisten ihmisten varassa Henkilöstön ja esimiesten jaksaminen Ammatillisten opettajien siirtyminen vuosityöaikaan (v. 2019 alusta) Uusi opettajuus (opettaja pedagogina ja ohjaajana, toiminta siirtyy enemmän työpaikoille, jaettu asiantuntijuus/yhteistyön lisääntyminen)	Ammatillisten opettajien siirtyminen vuosityöaikaan on sujunut hyvin, toiminnalliset riskit eivät toteutuneet. Vuosityöaikaan siirtyminen kasvatti KAO:n opetushenkilökunnan osalta palkkamenoja arviolta 5,5 %. Henkilöstöön kohdistuvat riskit ovat yhä olemassa ja osittain toteutuneet. Henkilöstön ja esimiesten jaksamiseen on panostettu. Ammatillisen koulutuksen reformiin liittyvien muutosten haltuunotto kesken esim työpaikalla tapahtuva oppiminen, HOKS, yksilöllinen oppiminen, opettajien jalkautuminen työpaikoille.
Rahoitusriskit	Ammatillisen koulutuksen rahoitus ja vaikuttavuus - Opiskelijamääräkehitys (opiskelijamäärien lasku) - Opiskelijoiden suoritukset ja työllistyminen Lukion uusi rahoitusmalli (lukio uudistuksen myötä muuttumassa saman suuntaiseksi kuin ammatillisen koulutuksen rahoitus)	Lukio uudistus ei toteudu vuonna 2019. Ammatillisen koulutuksen uusi rahoitusmalli on pystytty sisäistämään ja ennakoimaan muutokset toiminnassa kohtuullisesti. Kesällä tapahtuvien opintojen määrä on kasvanut.
Toiminnalliset riskit	Ammatillisen koulutuksen reformin haltuunotto (henkilökohtaistaminen ja yksilölliset opintopolut, työelämäyhteistyön lisääminen, uusi tutkintorakenne / laaja-alaisuus) KAO:n ja lukion vetovoimaisuus Kilpailutilanne ammatillisen peruskoulutuksen osalta muuttuu reformin myötä eikä toimilupa ole enää maantieteellinen suoja. Toimitilat (tiloja liikaa tulopohjaan nähden) Asuntoloiden tilanne (opiskelija-asuntolainvestointitarpeita tulevaisuudessa) Digitalisaation haltuunotto/digiloikka Perusopetuksesta tulevien opiskelijoiden tarpeisiin vastaaminen digitalisaation avulla	Reformin haltuunotto on yhä kesken. Keskeisimmät haasteet on tiedostettu ja toimenpiteet aloitettu. Opintien asuntolaremontti on suunnitteluvaiheessa. Remontti toteutuu 2021–2022. Kaupungin tietohallintouudistuksen lopputulos on koulutusliikelaitoksen kannalta huolestuttava.
Vahinkoriskit	Työturvallisuus (vastuiden selkiyttäminen ja prosien tukeminen) Yleinen oppilaitosturvallisuus (opiskeluympäristön viihtyisyyden ja turvallisuuden lisääminen)	Kaolle on palkattu työympäristösuunnittelija, joka yhdessä esimiesten kanssa vastaa turvallisuudesta työ- ja opiskeluympäristössä. Oppilaitosturvallisuus kaipaa edelleen lisätoimenpiteitä.

Sisäinen valvonta

Valvonnan kohde	Toimenpiteet	Toteutunut 2019
Päätöksentekoprosessi	Koulutusliikelaitokseen tehty uusi delegointipäätös ja johtamisen periaatteet -asiakirja (2017)	Päätöksentekoprosessissa ei muutoksia. Liikelaitoksen toimintasäännön päivitys on aloitettu vuonna 2019.
Henkilöstöasiat	Talousarviossa 2018 on määritelty henkilöstöön liittyvät riskit (henkilöstön jaksaminen ja osaaminen keskittynyt yksittäisille henkilöille)	Henkilöstöön liittyvät riskit ovat yhä olemassa ja ne on tiedostettu. Tuleviin eläköitymisiin on osin varauduttu. Pätevää työvoimaa on osin hankala saada.
Taloussuunnittelu	Vuosittain käytävät tuloskeskustelut tulosyksiköiden kanssa	Toteutunut, tuloskeskustelut on käyty tulosyksiköiden kanssa touko-kesäkuussa. Uutena toimintatapana oli tarkoitus jalkauttaa vuoden lopussa käytävät välituloskeskustelut. Tavoite ei toteutunut.
Kirjanpito ja maksuliikenne	Sisäinen valvonta taloustoimiston ja esimiesten vastuulla	Kirjanpidon ja maksuliikenteen vastuu on palveluntuottajalla. Muuten toteutunut.
Talousraportointi	Taloustilannetta seurataan kuukausitasolla. Talouden toteutumista käsitellään koulutusliikelaitoksen johtoryhmässä ja johtokunnassa.	Kevään osalta talouden raportointia on tehty kahden kuukauden välein. Kesäkuusta eteenpäin taloustilanne raportoitu kuukausittain. Esimiehet seuraavat oman alueensa taloutta kuukausittain ja raportoivat poikkeamista johdolle. Liikelaitoksen taloustilanne käsitellään aina johtokunnassa.
Omaisuuksien hallinnointi		
Tietohallinto ja tietoturva	Tehty tiivistä yhteistyötä KamIT:n kanssa ja tehty ohjeistus tietosuojan mukaisista toimenpiteistä (mm. tietoturvakoulutus, rekisteriselosteet)	Yhteistyötä Kamitin kanssa on tiivistetty erityisesti tietosuojaprosesseihin liittyen. Työ jatkuu vuonna 2020.
Avustusten, takausten ja vakuuksien myöntäminen		
Sopimushallinta	Voimassa olevat sopimukset ja niiden hallinta hallintosihteerillä	Toimii suunnitellusti.
Hankkeiden (projektien) hallinnointi	Hankkeiden avulla kehitetään toimintaa strategian mukaisesti ja niitä koordinoidaan koulutusliikelaitoksen kehittämis- ja kv- tiimissä.	Toimii suunnitellusti.

Henkilöstö, htv 2	TP 2018	TA 2019	TP 2019
Yhteensä	279,8	310	292,5

2.2 Talousarvion toteumat, tuloslaskelma- ja investointiosa**Tuloslaskelma**

Talousarvion toteutumisvertailu / tuloslaskelmaosa sisältää ulkoiset tuotot ja kulut	TA 2019	TP 2019	Poikkeama
Liikevaihto	29 890 541	31 836 776	1 946 235
Liiketoiminnan muut tuotot	2 165 800	1 733 660	-432 140
Materiaalit ja palvelut	-7 829 362	-9 535 759	-1 706 397
Henkilöstökulut	-17 654 146	-17 534 518	-119 628
Poistot ja arvonalentumiset	-688 091	-753 370	-65 279
Liiketoiminnan muut kulut	-5 625 742	-5 725 909	-100 167
Liikelylijäämä (-alijäämä)	258 999	20 880	-238 119
Korkotuotot	0	0	0
Muut rahoitustuotot	0	3 691	3 691
Korvaus peruspääomasta (<i>sitova</i>)	-1 500	-1 500	0
Muut rahoituskulut	-7 500	-6 951	549
Varausten ja rahastojen muutos		401 673	401 673
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	249 999	417 793	167 794

Investointiosa

Investointiosa		TA muutosten jälkeen 2019	Tot 1 - 12/2019	TA - TOT 2019
1954	Koulutusliikelaitos	3 480 000	2 907 658	572 342
	Pitkävaikutteiset menot			
1901000020	Teli/pitkävaikutteiset menot		54 754	-54 754
1901000022	Kulttuuri/pitkävaikutteiset menot	30 000		30 000
	Koneet ja kalusto			
1902000085	Logistiikka/5 v.	65 000		65 000
1902000086	Logistiikka/7 v.	170 000	232 000	-62 000
1902000088	Kulttuuriala		63 839	-63 839
1902000090	Liiketaloudenala		20 818	-20 818
1902000091	Kuusamo/yhteiset	35 000	35 782	-782
1902000166	Yhteiset palvelut	140 000	88 415	51 585
1902000169	Hyvinvointiala	20 000	11 718	8 283
1902000170	Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	30 000		30 000
1902000225	Sähkö	105 000	101 226	3 774
	Robotiikka-automaatiota Kainuuseen			
1902000227	invest.		3 296	-3 296
1902000228	Tietoliikennetkaisu-kehittäminen	35 000	25 796	9 204
1902000286	YritysAmis, oppimisympäristö/luva	40 000		40 000
1902000290	Turvallisuusala	20 000		20 000
1902000291	Metalli	53 000	63 000	-10 000
1902000292	Autoala	32 000		32 000
1902000402	Seppälän vertikaalipuutarha investoinnit	185 000	54 983	130 017
	Simulaattorit ja virtuaaliset			
1902000553	oppimiskorjaukset		16 903	-16 903
1902000609	Asuntolat		12 024	-12 024
	Vuorikatu 2 uusi B-osa	2 520 000	542 845	396 896
	Vuorikatu 2 peruskorjaus		1 401 547	
	Vuorikatu 2 kalustaminen		178 712	

3 Tilinpäätöslaskelmat

3.1 Tuloslaskelma

Tuloslaskelma	1.1.- 31.12.2019				1.1.-31.12.2018
sisältää ulkoiset tuotot ja kulut					
Liikevaihto		31 836 775,67			30 372 070,42
Liiketoiminnan muut tuotot		1 733 660,21			1 472 820,40
Tuet ja avustukset kunnalta/kuntayhtymältä		0,00			4 000,00
Materiaalit ja palvelut					
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-3 476 011,08		-2 501 604,71		
Palvelujen ostot	-6 059 748,40	-9 535 759,48	-4 929 828,78		-7 431 433,49
Henkilöstökulut					
Palkat ja palkkiot	-14 291 699,84		-13 612 555,92		
Henkilösivukulut					
Eläkekulut	-2 803 694,12		-2 723 077,59		
Muut henkilösivukulut	-439 124,45	-17 534 518,41	-576 460,40		-16 912 093,91
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot		-753 369,75			-630 067,22
Liiketoiminnan muut kulut		-5 725 908,60			-5 692 626,64
Liikeylijäämä (-alijäämä)		20 879,64			1 182 669,56
Rahoitustuotot ja -kulut					
Korkotuotot	0,00		6,37		
Muut rahoitustuotot	3 691,03		3 714,19		
Korvaus peruspääomasta	-1 500,00		-330,00		
Muut rahoituskulut	-6 950,85	-4 759,82	-7 339,32		-3 948,76
Ylijäämä (-alijäämä) ennen satunnaisia eriä		16 119,82			1 178 720,80
Ylijäämä (-alijäämä) ennen varauksia		16 119,82			1 178 720,80
Varausten ja rahastojen muutos					
Poistoeron vähennys (+)	-399 188,68		97 216,31		
Rahastojen vähennys (+)	800 861,58	401 672,90	300 000,00		397 216,31
Tilikauden ylijäämä (-alijäämä)		417 792,72			1 575 937,11

Tuloslaskelman tunnusluvut:		
Sijoitetun pääoman tuotto, %	0,13	9,07
Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %	0,13	9,07
Voitto, %	0,05	3,88

Sijoitetun pääoman tuotto %

= 100 * (yli-alijäämä ennen satunnaisia eriä + kunnalle maks. korkokulut + muille maks. korkokulut + korvaus peruspo:sta)/
(oma pääoma + sijoitettu koroll. vieraspääoma + poistoero ja vap.eht. Varaukset)

Kunnan sijoittama pääoman tuotto %

= 100 * (yli-alijäämä ennen satunnaisia eriä + kunnalle maks. korkokulut + korvaus peruspo:sta)/
(oma pääoma + lainat kunnalta + poistoero ja vapaaehtoiset varaukset)

Voitto %

= 100 * (yli-alijäämä ennen varauksia / liikevaihto)

3.2 Rahoituslaskelma

Rahoituslaskelma	1.1.-31.12.2019	1.1.-31.12.2018
Toiminnan rahavirta		
Liikelylijäämä (-alijäämä)	20 879,64	1 182 669,56
Poistot ja arvonalentumiset	753 369,75	630 067,22
Rahoitustuotot ja -kulut	-4 759,82	-3 948,76
Tulorahoituksen korjauserät	-1 661,62	-61 500,00
	767 827,95	1 747 288,02
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-3 373 593,75	-771 686,50
Rahoitusosuudet investointimenoihin	465 935,69	0,00
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	1 661,62	61 500,00
	-2 905 996,44	-710 186,50
Toiminnan ja investointien rahavirta	-2 138 168,49	1 037 101,52
Rahoituksen rahavirta		
Lainakannan muutokset		
Lyhytaikaisten lainojen muutos muilta	0,00	0,00
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen muutokset		
Vaihto-omaisuuden muutokset	1 237 038,88	156 121,57
Saamisten muutos kunnalta	2 494 659,68	-1 869 024,03
Saamisten muutos muilta	-1 789 790,66	373 450,77
Korottomien velkojen muutos kunnalta	87 005,60	100 763,05
Korottomien velkojen muutos muilta	108 457,84	200 630,47
	2 137 371,34	-1 038 058,17

Rahoituksen rahavirta	2 137 371,34	-1 038 058,17
Rahavarojen muutos	-797,15	-956,65
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	1 323,40	2 120,55
Rahavarat 1.1.	2 120,55	3 077,20
	-797,15	-956,65

Rahoituslaskelman tunnusluvut		
Investointien tulorahoitus, %	26,46	234,39
Kassan riittävyys, pv	0,03	0,05
Quick ratio	3,76	4,05
Current ratio	3,86	4,55
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, 1000 €	822	5572

Investointien tulorahoitus %

= $100 * (\text{yli-alijäämä ennen satunnaisia eriä} + \text{poistot ja arvonalentumiset} - \text{tuloverot}) /$
investointien omahankintameno

Lainanhoitokate

= $(\text{yli-alijäämä ennen satunnaisia eriä} + \text{poistot ja arvonalentumiset} + \text{korkokulut}) /$
(korkokulut + lainanlyhennykset)

Kassan riittävyys pv

= $365 \text{ pv} * \text{rahavarat 31.12.} / \text{kassasta maksut tilikaudella}$

Quicratio

= $(\text{rahat ja pankkisaamiset} + \text{rah.arvopaperit} + \text{lyhytaikaiset saamiset}) /$
(lyhytaikainen vieras pääoma - saadut ennakot)

Currentratio

= $(\text{vaihto-omaisuus} + \text{lyhytaikaiset saamiset} + \text{rah.arvopaperit} + \text{rahat ja pankkisaamiset}) /$
(lyhytaikainen vieras pääoma - saadut ennakot)

3.3 Tase

Tase		
VASTAAVAA	31.12.2019	31.12.2018
PYSYVÄT VASTAAVAT	4 875 480,41	2 721 192,10
Aineettomat hyödykkeet	534 135,98	593 426,23
Tietokoneohjelmistot	16 433,33	0,00
Muut pitkävaikutteiset menot	517 702,65	593 426,23
Aineelliset hyödykkeet	4 312 872,97	2 099 294,41
Kiinteät rakenteet ja laitteet	616 350,20	485 454,64
Kuljetusvälineet	333 471,77	176 579,83
Muut koneet ja kalusto yht.	1 346 150,59	1 135 052,30
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	2 016 900,41	302 207,64
Sijoitukset	28 471,46	28 471,46
Osakkeet ja osuudet	28 471,46	28 471,46
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	66 909,88	62 983,64
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	66 909,88	62 983,64
VAIHTUVAT VASTAAVAT	12 919 958,51	14 862 663,56
Vaihto-omaisuus	322 171,56	1 559 210,44
Keskeneräiset tuotteet	322 171,56	1 559 210,44
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset	225 000,00	525 000,00
Muut saamiset	225 000,00	525 000,00
Lyhytaikaiset saamiset	12 371 463,55	12 776 332,57
Myyntisaamiset	2 128 961,63	828 238,91
Muut saamiset	251 371,74	267 106,51
Saamiset kunnalta	9 222 525,64	11 417 185,32
Siirtosaamiset	768 604,54	263 801,83
Rahat ja pankkisaamiset	1 323,40	2 120,55
Kassatilit	1 323,40	2 120,55
Maksuliiketililit	0,00	0,00
VASTAAVAA YHTEENSÄ	17 862 348,80	17 646 839,30

VASTATTAVAA	31.12.2019	31.12.2018
OMA PÄÄOMA	12 874 872,61	13 257 941,47
Peruspääoma	750 000,00	750 000,00
Kehittämisrahasto	8 345 263,22	9 146 124,80
Edellisten tilikausien ylijäämä	3 361 816,67	1 785 879,56
Tilikauden ylijäämä	417 792,72	1 575 937,11
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	734 701,37	335 512,69
Poistoero	734 701,37	335 512,69
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	86 971,34	83 045,10
Lahjoitusrahastojen pääomat	86 971,34	83 045,10
VIERAS PÄÄOMA	4 165 803,48	3 970 340,04
Lyhytaikainen	4 165 803,48	3 970 340,04
Lainat kunnalta	0,00	0,00
Saadut ennakot	875 621,50	818 062,23
Ostovelat	1 463 643,71	749 218,88
Velat kunnalle	149 201,65	100 763,05
Muut velat/Liittymismaksut ja muut velat	406 346,49	649 832,63
Siirtovelat	1 270 990,13	1 652 463,25
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	17 862 348,80	17 646 839,30
Taseen tunnusluvut		
Omavaraisuusaste, %	80,12	80,78
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	9,80	9,90
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), 1 000 €	3 780	3 362
Lainakanta 31.12., 1 000 €	0	0

Omavaraisuusaste %

= $100 * (\text{oma pääoma} + \text{poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{koko omapääoma} - \text{saadut ennakot})$

Suhteellinen velkaantuneisuus %

= $100 * (\text{vieras pääoma} - \text{saadut ennakot}) / \text{käyttötulot}$

Kertynyt ylijäämä (alijäämä), 1000 €

= edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) + tilikauden ylijäämä (alijäämä)

3.4 Tilikauden tuloksen käsittely

Kajaanin kaupungin koulutusliikelaitoksen johtokunta allekirjoittaa koulutusliikelaitoksen tilinpäätöksen vuodelta 2019 ja päättää, että tilikauden ylijäämä 417 792,72 euroa kirjataan koulutusliikelaitoksen taseeseen oman pääoman tilikauden yli-/alijäämä – tilille. Liikelaitoksen johtokunta esittää tilinpäätöksen Kajaanin kaupunginhallituksen ja kaupunginvaltuuston hyväksyttäväksi.

4 Tilinpäätöksen liitetiedot

4.1 Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Pysyvien vastaavien arvostus

Pysyvät vastaavat on aktivoitu hankintameno, josta on vähennetty poistot ja rahoitusosuudet.

Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu tasapoistoina pysyvien vastaavien

taloudellisen pitoajan perusteella. Alle 10 000 euron hankinnat on kirjattu vuosikuluksi.

Vaihto-omaisuuden arvostus

Vaihto-omaisuus on merkitty taseeseen hankintamenojen mukaan.

Rahoitusomaisuuden arvostus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon.

4.2 Tuloslaskelman liitetiedot

Liikevaihto ja muut varsinaisen toiminnan tuotot	2019	2018
Liikevaihto:		
valtionosuudet/yksikköhintarahoitus	28 895 649,00	27 754 474,00
muu liikevaihto	2 941 126,67	2 617 596,42
	31 836 775,67	30 372 070,42
Liitetoiminnan muut tuotot	284 497,91	358 413,07
EU-tuet	650 675,84	556 555,46
Tuet ja avustukset kunnalta	0,00	4 000,00
Muut tuet ja avustukset	798 486,46	557 851,87
Liikevaihto ja muut tuotot yhteensä	33 570 435,88	31 848 890,82

Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet:

Aineettomat hyödykkeet

Tietokoneohjelmistot 3 vuotta tasapoisto

Muut pitkävaikutteiset menot 10 vuotta tasapoisto

Aineelliset hyödykkeet

Kiinteät rakenteet ja laitteet 5-10 vuotta tasapoisto

Kuljetusvälineet 3-5 vuotta tasapoisto

Kuljetusvälineet, raskaskalusto 7 vuotta tasapoisto

Muut liikkuvat työkoneet 5-7 vuotta tasapoisto

Muut liikkuvat työkoneet, maarakennuskoneet 7 vuotta tasapoisto

Muut raskaat koneet 7 vuotta tasapoisto

Muut kevyet koneet 5 vuotta tasapoisto

Atk-laitteet 3-5 vuotta tasapoisto

Muut koneet ja kalusteet 5-7 vuotta tasapoisto

Keskeneräiset hankinnat ei poistoa

Tuloutus kaupungille	2019	2018
Peruspääoman korko	1 500,00	330,00

Pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntivoitot ja -tappiot	2019	2018
euroa		
Muut toimintatuotot/myyntivoitot		
Muut hyödykkeet	1 661,62	61 500,00
Myyntivoitot yhteensä	1 661,62	61 500,00

4.3 Taseen liitetiedot

Taseen vastaavia koskevat liitetiedot

Pysyvät vastaavat

	Aineettomat hyödykkeet		Aineelliset hyödykkeet				Yhteensä
	Tietokone-ohjelmistot	Muut pitkävaik. menot	Muut kiinteät rakent. ja laitt.	Kuljetusvälineet	Muut koneet ja kalusto	Enn.maksut ja keskener.	
Poistamaton hankintameno 1.1.	0,00	593 426,23	485 454,64	176 579,83	1 135 052,30	302 207,64	2 692 720,64
Lisäykset tilikauden aikana	20 400,00	54 754,00	35 796,57	242 995,70	363 947,75	2 655 699,73	3 373 593,75
Rahoitusosuudet tilikaudella					2 094,62	-468 030,31	-465 935,69
Siirrot erien välillä			241 598,58		231 378,07	-472 976,65	0,00
Tilikauden poisto	-3 966,67	-130 477,58	-146 499,59	-86 103,76	-386 322,15		-753 369,75
Kirjanpitoarvo 31.12.	16 433,33	517 702,65	616 350,20	333 471,77	1 346 150,59	2 016 900,41	4 847 008,95

Pysyvien vastaavien sijoitukset

Osakkeet ja osuudet

	Koti-paikka	Omistus-osuus	Liikelaitoksen osuus		
			omasta pääomasta	vieraasta pääomasta	tilikauden voitto/tappio
Muut osakkeet					
Asunto Oy Erätie 12-14 D 41	Kajaani	100 %	20 061,46		

Vaihtuvat vastaavat 31.12.2019
Saamisten erittely

	2019		2018	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
Saamiset tytäryhteisöltä				
Myyntisaamiset	0,00	45 264,97	0,00	66 915,97
Yhteensä	0,00	45 264,97	0,00	66 915,97
Saamiset kuntayhtymiltä				
Myyntisaamiset	0,00	377,90	0,00	732,43
Yhteensä	0,00	377,90	0,00	732,43
Saamiset kunnalta				
Muut saamiset	225 000,00	9 222 525,64	525 000,00	11 417 185,32
Yhteensä	225 000,00	9 222 525,64	525 000,00	11 417 185,32
Saamiset muilta				
Myyntisaamiset	0,00	2 083 318,76	0,00	760 590,51
Muut saamiset	0,00	251 371,74	0,00	267 106,51
Siirtosaamiset	0,00	768 604,54	0,00	263 801,83
Yhteensä	0,00	3 103 295,04	0,00	1 291 498,85
Saamiset yhteensä	225 000,00	12 371 463,55	525 000,00	12 776 332,57

Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät	2019	2018
Projektisaamiset/EU-hankkeet	522 084,74	261 202,15
Valtionosuudet 2019	245 865,00	
Muut erät	654,80	2 599,68
Muut siirtosaamiset yhteensä	768 604,54	263 801,83

Taseen vastattavia koskevat liitetiedot

Oman pääoman erittely	2019	2018
Peruspääoma 31.12	750 000,00	750 000,00
Kehittämisrahasto 1.1.	9 146 124,80	4 446 124,80
Lisäykset tilikaudella	0,00	5 000 000,00
Vähennykset tilikaudella	-800 861,58	-300 000,00
Kehittämisrahasto 31.12	8 345 263,22	9 146 124,80
Edellisten tilikausien yli- /alijäämä 1.1.	3 361 816,67	6 785 879,56
Vähennykset, siirto kehittämisrahastoon	0,00	-5 000 000,00
Edellisten tilikausien yli- /alijäämä 31.12.	3 361 816,67	1 785 879,56
Tilikauden yli-/alijäämä	417 792,72	1 575 937,11

Oma pääoma yhteensä 31.12.	12 874 872,61	13 257 941,47
-----------------------------------	----------------------	----------------------

Erittely poistoerosta ja vapaaehtoisista varauksista	2019	2018
Poistoero	734 701,37	335 512,69

Vieras pääoma

	2019	2019	2018	2018
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
Velat tytäryhteisöille				
Ostovelat	0,00	37 787,57	0,00	82 045,85
Yhteensä	0,00	37 787,57	0,00	82 045,85
Velat kuntayhtymille				
Ostovelat	0,00	14 523,45	0,00	3 870,21
Yhteensä	0,00	14 523,45	0,00	3 870,21
Velat kunnalle				
Ostovelat	0,00	149 201,65	0,00	62 196,05
Siirtovelat	0,00	0,00	0,00	38 567,00
Yhteensä	0,00	149 201,65	0,00	100 763,05
Velat muille				
Saadut ennakot	0,00	875 621,50	0,00	818 062,23
Ostovelat	0,00	1 411 332,69	0,00	663 302,82
Muut velat	0,00	406 346,49	0,00	649 832,63
Siirtovelat	0,00	1 270 990,13	0,00	1 652 463,25
Yhteensä	0,00	3 964 290,81	0,00	3 783 660,93
Vieras pääoma yhteensä	0,00	4 165 803,48	0,00	3 970 340,04

Siirtovelkojen olennaiset erät	2019	2018
Lomapalkkajaksotus	1 199 209,74	1 591 620,59
Valtionosuusjaksotus 2018	0,00	38 567,00
Muut erät	71 780,39	22 275,66
Muut siirtovelat yhteensä	1 270 990,13	1 652 463,25

4.4 Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot

	2019	2018
Leasing-vastuut (arvonlisäveroineen)		
Seuraavalla tilikaudella maksettavat	536 506,78	669 620,43
Myöhemmin maksettavat	830 865,51	858 642,81
	1 367 372,29	1 528 263,24
Projektivastuut		
Seuraavalla tilikaudella maksettavat	173 300,00	292 300,00
Myöhemmin maksettavat	50 350,00	50 900,00
	223 650,00	343 200,00

4.5 Henkilöstöä koskevat liitetiedot

	2019	2018
Henkilöstön määrä 31.12.		
vakinaiset	290,00	276,00
määräaikaiset	37,00	32,00
työllistetyt	2,00	1,00
yhteensä	329,00	309,00
Henkilöstökulut tuloslaskelman mukaan	17 534 518,41	16 912 093,91
Henkilöstökuluja aktivoitu	0,00	0,00

4.6 Toimeksiantojen pääomat

	2019	2018
Stipendirahastot		
Kajaanin lukion stipendirahasto	60 952,95	58 402,45
Kainuun ammattiopiston stipendirahasto	5 956,93	4 581,19
YHTEENSÄ	66 909,88	62 983,64

5 Kirjanpito kirjat ja tositelajit

KIRJANPITOKIRJAT

Päiväkirja	sähköinen
Pääkirja	sähköinen
Myyntireskontra	sähköinen
Ostoreskontra	sähköinen
Palkkakirjanpito	sähköinen
Käyttöomaisuuskirjanpito	sähköinen
Tase-erittelyt	sähköinen
Tilinpäätös	sidottu

TOSITELAJIT

AA	Käyttöomaisuuden kirjanpitotosite	sähköinen
AB	Käyttöomaisuus kirjanpitotosite	sähköinen
AF	Käyttöomaisuus poistotosite	sähköinen
AZ	Käyttöomaisuus purkamisen tosite	sähköinen
DG	Myyntireskontra Asiakkaat-hyvitys	sähköinen
DZ	Myyntireskontra Asiakkaat-maksu	sähköinen
K1	Kirjanpitoliittymä maksuliikenne	sähköinen
K2	Sips muistiot	sähköinen
KG	Ostoreskontra toimittajat-hyvitys	sähköinen
KP	Ostoreskontra tilien ylläpito	sähköinen
KR	Ostoreskontra toimittajat lasku	sähköinen
KZ	Ostoreskontra toimittajat maksu	sähköinen
M1	Myyntireskontraliittymä	sähköinen
PA	Palkat	sähköinen
RE	Hankinta - lasku brutto	sähköinen
RV	Myynti - laskun siirto	sähköinen
SA	Pääkirjatilitosite	sähköinen
SB	Palkat lomapalkkavaraukset	sähköinen
WE	Varastokirjaukset tavaravastaanotto	sähköinen
ZD	Luottotappiokirjaus	sähköinen
ZK	Liittymät palvelukassa	sähköinen

6 Tilinpäätöksen allekirjoitus

Kajaanissa päivänä kuuta 2020

Johtokunta:

Pauli Pyykkönen, puheenjohtaja

Erkki Hämäläinen, varapuheenjohtaja

Noora Kyllönen

Eero Suutari

Ella Kiljunen

Esa Niiranen

Olga Alanne

Mervi Tornberg-Karjalainen

Tuovi Kempainen

Helena Ohtonen, kh:n edustaja

Anssi Tuominen, liikelaitoksen johtaja